

DONDERDAG 8 MAART.

hoogte dezer treurige zaak te plaatsen, nog steeds de

hoeft had aan meerder licht, en in de tweede plaats omdat ik met kalmte en onpartijdigheid mijn oordeel wenschte uit te spreken en de inspraak van hartstogt wilde vermijden. Mogt mij nu in den loop eener niet geschrevene rede een hard woord ontvallen, dan verwacht ik, dat men dit niet aan eene opzettelijke bedoeling zal toeschrijven, maar alleen daaraan, dat het noch in mijne opvoeding heeft gelegen, noch in mijn tegenwoordigen werkring, om de taal te kunnen beheerschen zoo als dit aan vele welsprekende leden onzer vergadering gegeven is. Ik moet evenwel erkennen, dat, wanneer ik geweten had, dat mij het woord zoude gegeven worden na den laatsten spreker (den heer *Hoyne*), welke op eene zoo warme en welsprekende wijze een ander gevoelen dan het mijne heeft voorgestaan, ik dan zoude hebben geaarzeld.

Zoo als gezegd, behoorde ik tot die leden, die de zaak van den Gemeente-Architect niet genoegzaam toegelicht achten en stelde daarom met drie andere leden eene enquête voor; nadat dit voorstel door deze vergadering was verworpen, heb ik getracht mij door individueel onderzoek zoo veel mogelijk in te lichten.

Bij eene vorige gelegenheid heb ik gezegd, dat ik de aangelegenheid van den Gemeente-Architect wenschte te toetsen, 1°, aan zijne wetenschappelijke bekwaamheden, met het oog op de belangen der gemeente; 2°, aan zijne praktische waarde dienaangaande, en ten slotte, dat ik wilde onderzoeken in hoeverre hij als ambtenaar de pligten had volbragt die op hem rusten.

Ik zal beginnen met het vraagstuk zijner praktische waarde, getoetst aan de uitvoering zijner plannen. Vorige sprekers hebben mij die onaangename taak gemakkelijk gemaakt, door het opsommen van vele feiten, waarvan ik de voornaamste niet heb hooren wederleggen, of de beschuldiging heb hooren ontzenuwen, door ze op de schouderen van anderen te leggen, zonder dat daardoor, naar mijn oordeel, zijne eigene verantwoordelijkheid als ambtenaar werd weggenomen. Ik zoude nog meerdere daadzaken kunnen opnoemen, maar ik acht het onnoodig om in deze nog meerdere steenen op den man te werpen; te minder daar het in het algemeen is gebleken, dat er bijna geene groote werken zijn tot stand gebracht, op welke niet vele en beduidende aanmerkingen zijn te maken.

Voor dat ik nu tot de beoordeeling van de wetenschappelijke waarde van den Gemeente-Architect overga, wensch ik te onderzoeken in hoe verre hij aan zijne verplichtingen als ambtenaar voldaan. Het resultaat daarvan, ik moet het volmondig erkennen, is hoogst ongunstig. Zijne warmste verdedigers hebben het niet tegengesproken, dat de Gemeente-Architect bijna nooit op de werken te vinden was, en hetgeen mij gebleken is, bewijst dat bij hem gevonden wordt totale absentie en gebrek aan zorg voor de goede uitvoering dier werken, zoo naauw met zijne wetenschap en met de geldelijke belangen der stad verbonden. Men heeft in de zitting der vorige week uit de rede van den heer *van Oordt* vernomen, dat de Architect de instructie, welke hem bij zijne aanstelling in 1839 was gegeven, niet ernstig zou hebben opgenomen. Ik vraag het, is eene dusdanige verdediging niet de ernstigste beschuldiging welke men tegen hem kan aanvoeren? Ik vraag, is het een ambtenaar, hoe hoog dan ook geplaatst, geoorloofd om de instructie, hem door de Regering gegeven, niet ernstig op te nemen? Ik weet het bovendien en het is in deze vergadering genoegzaam medegedeeld, dat hij meermalen tot de rigtige uitvoering dier instructie is aangemaand. Als redenen van verschooning is aangevoerd dat den Architect de noodige tijd ontbrak, om al de verplichtingen uit de instructie volgende te kunnen uitvoeren, en vervolgens dat veel te wijten was aan de verdeling van arbeid en de min doelmatige inrigting van het departement voor publieke werken. Ik wil voor een oogenblik aannemen dat hem werkelijk in het laatste tijdperk de tijd ontbrak, maar dan had men billijkerwijze van hem mogen verwachten, dat hij een voorstel zou gedaan hebben tot verandering van die instructie, alsmede in de verdeling der werkzaamheden van hem en zijne ondergeschikten. Dit was te meer en reeds vroeger zijn plicht geweest met het oog op de belangen der gemeente, daar het mij als stellig zeker bekend is, dat niet in den laatsten tijd alleen in dezen Raad aanmerkingen dienaangaande zijn te berde gebracht, maar reeds in 1844, dus zeer kort na zijne aanstelling, het verwijt is gedaan, dat hij de uitvoering der gemeentewerken veronachtzaamde. Ook had dan, naar mijne overtuiging, wanneer hem werkelijk de tijd ontbrak, om zijn plicht als gemeente-ambtenaar behoorlijk te vervullen, op hem de zedelijke plicht gerust, dien tijd geheel en al aan de gemeente te wijden en geene betrekkingen aan te nemen, die hem nog bovendien van dien tijd roofden. Dit nu is geen achterafpraak, want reeds veel vroeger heb ik in deze vergadering daarover openlijk mijne afkeuring te kennen gegeven, maar werd toen niet ondersteund, maar in stede van dien tegengesproken.

Er is echter nog meer, waarvan ik hem beschuldigen moet. Geen der ramingen waren juist en de bestekken zoo onvolledig, zoo slecht uitgewerkt en de artikelen dikwerf zoo met elkander in tegenspraak, dat ze op de secretarie veelal geheel moesten omgewerkt worden. Ten einde dit te bewijzen moet ik even op het ongelukkige Ziekenhuis terugkomen. Men heeft verklaard dat de fondamenteen niet deugden en dat de togen, waarop het gansche fundament rustte, niet pas waren vervaardigd. Ik vraag het of het hem te vergeven is, dat, vooral met zijne verklaarde toenmalige onbekendheid met het terrein, hij ten deze niet persoonlijk meer zorg en toezigt heeft besteed en juist daarom niet alles beter heeft onderzocht? Ik heb in de notulen van de commissie van beheer die zaak onderzocht en daarin gevonden twee rapporten van den Gemeente-Architect. In het eerste meende hij de verzakking met eene som van f 12,000, en in het tweede met eene som van f 24,000 radicaal te kunnen herstellen. In beiden stelde hij de zaak licht en meende dat in geen geval de som der raming, zijnde f 400,000, zoude worden overschreden; en nu, Mijnheeren, wat heeft het Ziekenhuis gekost? Ik weet het niet juist, want de staart dezer rekening is verloren gegaan en schijnt wel altijd tot de mysterien te zullen blijven behooren, maar mij is verzekerd dat dat gebouw het dubbele, ja het driedubbele van die som heeft gekost.

Er is op gewezen dat de grond, waarop het Gasthuis staat, niet is onderzocht, maar ook voor de bazaltkade in de Boompjes is zulka niet geschied. Ik wil u erkennen, Mijnheeren, dat toen in het afgelopen jaar

in onze stad zoo vele vreemden van binnen en buiten het Land waren zaamgevloeid om feest te vieren, het mij in het midden dier feestvreugde diep griefde en ik het voelde in het binnenste van mijn gemoed, dat ik hen in onze schoone stad het oog moest zien vestigen op verzakte gebouwen, op gescheurde bruggen, op ingestorte kaden! Als Rotterdammer gloeide ik van verontwaardiging tegen den ambtenaar die ons aan den spot van die feestvierders bloot gaf; en had ik op dat oogenblik mijn oordeel moeten uitspreken, het ware gewis niet zonder hartstogt geschied. Mijne eigenliefde als Rotterdammer was diep gekrenkt. Maar, Mijnheeren, die opgewondenheid heeft voor een kalmer onderzoek plaats gemaakt. Er zijn hier vele gronden tot verontschuldiging aangebragt en ik moet met cordaatheid en opregtheid erkennen, dat ook mij is gebleken dat vele daarvan gegrond zijn. In verband tot 's mans karakter, heeft men hem niet met behoorlijke menschenkennis geleid. Men heeft hem niet genoeg in zijne zwakheden en transactie-geest tegengegaan. Men heeft niet den goeden weg gevolgd om van zijne bekwaamheden partij te trekken. Hij werd met werkzaamheden tot het maken van plannen overstelp, welke plannen dan vooral door de vorige commissie van beheer, dikwerf op eene welligt min doelmatige wijze, werden gewijzigd, waarmee hij dan de zwakheid had in te stemmen. In één woord, er is van dit zijn karakter dikwerf misbruik gemaakt. Hiervan nu heb ik de bewijzen en ik zal ze te berde brengen, wanneer ik mogt worden tegengesproken. Deze beschouwing onthef mij, naar mijn gevoel van billijkheid, van de treurige verplichting om over hem als ambtenaar den staf te breken en hem voor plichtverzuim uit de dienst der gemeente te ontslaan. Mij blijft dus alleen over om de gedane voorstellen te toetsen aan hetgeen ik beschouw te zijn in het belang der gemeente.

Ik zal dus de gedane voorstellen beoordeelen in verband tot 's mans wetenschappelijke verdiensten, en stuit nu het eerst op het voorstel der vier leden. Ik zal dat voorstel niet kwalificeren, maar alleen zeggen dat ik dat ten eenenmale afkeurenswaardig acht. Immers is de strekking daarvan duidelijk om de zaken te laten zoo als ze zijn, want de verdeling van den werkring van den Architect en Onder-Architect is toch reeds daadwerkelijk geschied. Het criterium van dat voorstel is alleen eene verhooging van tractement en eene weglating van den proeftijd. Er is door een der voorstellers gezegd, dat die proeftijd onnoodig was, daar de Raad altijd het regt had om een ambtenaar te ontslaan. Ik vraag of dat ontslag zonder dien proeftijd denkbaar is, vooral na al het gebeurde? Ik zal dus tegen dat voorstel stemmen. Thans ga ik over tot de beoordeeling van het voorstel van Burgemeester en Wethouders. Ook dat voorstel moet strekken om de wetenschap van den Architect voor de stad te bewaren. Ik moet dus beginnen met de beoordeeling van de waarde van zijne wetenschap en zal de vrijheid nemen u mijne beschouwing, daartoe door plicht en geweten geroepen, dienaangaande mede te deelen, niettegenstaande men ons daartoe de competentie heeft ontzegt. Tegenover het getuigenis toch van vele bevoegde personen, maar die daardoor misschien op de hoogte der beoordeeling zijn, omdat zij, niet onmiddellijk met de gemeentewerken in aanraking komende, de feiten slechts van verre kunnen gadeslaan, staat toch het oordeel van hoogepriesters in de wetenschap, van mannen, die ik gerustelijk tegen hen durf over stellen, zonder hen te beledigen, en dat oordeel toch was, dat het plan van de kade der Boompjes niet rustte op een behoorlijk wetenschappelijke grond. Voor het herstellen van het Ziekenhuis op behoorlijke fondamenteen, meende eene andere commissie dat f 300,000 zouden worden gevorderd en dat tot herstel van een werk hetwelk op 4 ton was geraamd. Als koopman moet ik erkennen, dat ik de waarde van eene zoodanige financiële zuinigheid niet begrijp.

Het is hier de plaats om u op eene zonderlinge tegenstrijdigheid in de discussien, door een mijner tegenstanders begaan, opmerkzaam te maken. Men ontzegt ons de competentie om over de wetenschappelijke verdiensten van den heer *Rose* te oordeelen, maar men meent het regt te hebben, om het oordeel, op dezelfde gronden steunende, te wraken en te veroordeelen van mannen minstens zoo hoog staande als hij, en dat, hierop lette men wel, zoodra dat oordeel niet gunstig is voor den heer *Rose*. Ik heb eerbied voor alle wetenschap, maar het meest voor die wijze van beoefening, die praktisch goede resultaten oplevert. Dit is hier het criterium en daaraan wensch ik 's mans verdiensten te toetsen. Ik huldig het meest dat genie, hetwelk dadelijk bij het ontwerpen van plannen de goede en deugdelijke uitvoering op het oog heeft, het geheel voortdurend overziet en voor wien de details niet verloren gaan. Zonder dat zijn uitvindingen en proeven, vooral voor een klein Land met beperkte hulpbronnen, meestal gevaarlijk en financieel nadeelig. Wilt gij een voorbeeld van hetgeen ik op het oog heb? Het bevindt zich midden onder u. In onze stad bestaat eene inrigting van groot gewigt, niet alleen voor onze gemeente maar ook voor ons Vaderland. Ik bedoel de *Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij*, daargesteld om onze vlag, door stoomkracht gevoerd, aan de gansche wereld te vertoonen. Volgens de erkenning van allen werd deze Maatschappij opgericht en bestuurd door een man van genie, doch deze voerde haar juist, door onbekookte uitvindingen en proeven en door zijne weinige zorg voor de financiële belangen der Maatschappij, tot aan den rand van haren ondergang. Gelukkig voor de deelhebbers nam een bekwaam man, wiens wetenschap tevens eene praktische rigting heeft, het roer in handen, en de zoo nuttige inrigting bleef niet alleen bewaard voor de stad en het Vaderland, maar de geldelijke belangen der ondernemers zijn gered. Men gelieve deze vergelijking niet letterlijk en in alle hare uitersten op te nemen, maar alleen aan te merken als te zijn geschied om u duidelijk te maken hetgeen door mij wordt bedoeld. Nu vraag ik: is de wetenschap van den heer *Rose*, in verband met zijn karakter, van dat praktisch nut voor de gemeente te achten? Op nieuw erkennende dat vele plannen van den heer *Rose* niet allen zijn uitgevoerd zoo als hij ze oorspronkelijk had voorgesteld, zoo blijkt toch juist uit die feiten datgeen, wat ik in hem zoo veroordeel. De roode draad welke door de geschiedenis van zijne 16jarige loopbaan loopt, de grondtrek van zijn karakter is zwakheid en transactie, ligtvaardigheid en zorgeloosheid bij de uitvoering; — ik weet geen ander woord, Mijnheeren, maar hoe

hard het ook moge klinken, eene weifeling in de overtuiging en transactie met zijne wetenschap en ook met de belangen der gemeente. Ik misken 's mans verdienste niet. Ik geloof dat hij hoog in de wetenschap staat aangeschreven, maar ik geloof ook dat waarde van zijn genie verloren gaat, omdat hij, praktische rigting missende, steeds in de details te schiet en zich daardoor op een onzeker, denkbeeldig immer inproductief terrein bevindt. Men vleije zich dat thans, na al het gebeurde, de aangewezenen gebreken door hem zullen verbeterd worden. Het verradt, naar mijn oordeel, weinig menschenkennis, om in gemeenten te kunnen aannemen, dat het aan iemand op meer 50-jarigen leeftijd mogelijk zijn zou, zijn gansche carrière te wijzigen en te veranderen.

Nu over het voorstel van Burgemeester en Wethouders zelf. Mijne voorgaande beschouwing heeft reeds getoetst afkeuring, terwijl ik bovendien aannem dat het de uitvoering onmogelijk zal worden bevonden. Toch zal er gebeuren? De plannen worden door den heer *Rose* gemaakt, deze zendt ze aan den heer *Scholten* en neem aan dat de Onder-Architect die goedkeurt, maar ze in de uitvoering falen! Aan wien dan de schuld? Zal elkander wederzijds den bal der verantwoording werpen! Ik stel echter dat de heer *Scholten*, zich spiegelend aan het voorbeeld, vreesachtig is om een gegeven goed te keuren. Deze zendt het den heer *Rose* toe, welke alsdan, niet zooals vroeger transigerende, bij zijne eenmaal opgevatte overtuiging blijft. Aan wien dan de beslissing? Kan men die van de commissie van beheer verwachten? Voorwaar ik geloof het niet. De Raad die beslissing aan den Raad overlaten en zij zo verstandig handelen. De Raad op zijne beurt, wien woord incompetentie voor het voorhoofd staat gegrift zal ook daarvoor terugdeinzen en men zal ten slotte kwestie aan de beslissing eener speciale commissie, deskundigen overlaten, zoolang deze te vinden zullen. Ik vraag het u of op die wijze (zooals de heer *Obzeide*) de betrekking van den heer *Rose* niet zal worden volslagene sinecure en dat met eindeloze conflicten en eene vreeselijke verwarring?

En nu, Mijnheeren, ik heb buiten deze vergadering stemmen van medelijken hooren opgaan voor den dienstelijken burger, den braven huisvader, den binnenvaartwaardigen geleerde. Dergelijke gevoelens doen het mij eer aan; dat ze koestert. Ik heb geen woord van afkeuring voor het adres der geleerden, hetwelk op e hoogst bescheiden wijze sympathie ademt voor den geleerde en den wensch uit om hem voor de stad te houden. Ware ik geen lid van den Raad, ik had wilschijnlijk tot hen behoord. Nu echter moet ik mij op ander standpunt plaatsen en de zaak, zonder mijn gevoelen raadplegen, beoordeelen en toetsen alleen aan het belang der gemeente. Dat oordeel ben ik genoodzaakt uit te spreken en dit doende verheug ik mij, dat ik als regent niet de droefte noodzakelijkheid ben een ambtenaar te straffen die zijn plicht niet deed, maar het doet mij tevens leed lid van den Raad te moeten verklaren, dat ik zijn behoeven als architect of als ingenieur strijdig acht met de belangen der gemeente. Ik stem dus voor zijn ontslag! Mogt tot de minderheid behooren, dan zal ik het mij licht gemaakt en mij zelve verhoogen wanneer het mogt blijken dat ik verkeerd in de toekomst heb gezien.

— Heden had alhier in de Engelsche Gereformeerde kerk de vroeger aangekondigde vijftiende jaarlijksche vergadering plaats van het alhier gevestigde Engelsche Vrouwen-Hulp-Zendinggenootschap.

Na voorafgaand gezang en gebed en eene korte spraak van den voorzitter, den weleerw. heer *Davies*, werd het verslag der werkzaamheden en van den toestand des Genootschaps gelezen, waaruit bleek zijn voortdurend bloei en de ijver der leden om bevorderlijk te zijn tot de uitbreiding van het Koninkrijk des Heeren over de geheele aarde. De gezamenlijke bijdragen gedurende het afgelopen jaar bedroegen f 1200. 54.

Hierop namen de verschillende sprekers uit een tal voorstellen aanleiding om tot de vergadering woord te voeren. De verscheidenheid van onderwerpen droeg veel bij tot het onderhoudende van deze vergadering, terwijl de denkbeelden daardoor opgewekt of levendigd ongetwijfeld zullen bijdragen tot bevordering van de belangen der zending. Inzonderheid mogt woord van den heer *M'Iraith*, vroeger werkzaam Engelsch Guyana, thans predikant te Amsterdam, dienden bijval vinden. Terwijl hij zich als een voorstander van de emancipatie der slaven deed kennen, kon hij ook niet genoeg aandringen op het noodzakelijke van deze door Christelijk onderwijs en opvoeding te voorafgaan. De vergadering werd met gezang en gesloten.

— Heden ochtend is met eene melkschuit en later eene spoelingschouw het ijs in de Schie gebroken en is heden voor het eerst na de felle vorst de polder van Schiedam, schipper *Mosman*, alhier aangekomen. Het ijs was nog zoo sterk dat men met ontzettend ver spanning en behulp van zes paarden eerst in den namiddag vijf ure voor de *Romein* alhier aankwam, na ochtend ten acht ure reeds van Schiedam te zijn vertrokken.

— Allertreurigst zijn de berigten welke wij o den watersnood ontvangen, door welken ons Land geteisterd. Tot aanvulling van vroegere berigten wij hier nog het volgende mede:

De doorbraak in den Waaldijk bij Dreumel is gelyk aan den afweg naar Heerewaarden; de dijk aan de genaamde verlaat te Dreumel, tusschen den roeden Dreumelsche sluis, liep ter hoogte van meer dan 1 el over, welke hoogte waterstand het gevolg was van ophooping van het ijs in de Waal tegenover Vianen, daar het verder afkomende water en ijs daar geen togt konden vinden, moest het een uitweg zoeken. De zoogenaamde Kustersweide tegenover het Veld tegen het ijs in de Maas stuitende, liep het ijs eene ongekende hoogte op; de verloop ging met een zwaren gisgang gepaard, het ijs stapelde zich hoog op, en de keeringen werden weggestoken; vergeefs was de inspanning om den dijk te behouden, het bevel werd moest gestaakt worden en de dijk bezweek. Het water stroomde daarop met ontzettend verval over de polder en door de opening. Ofschoon men gisteren nog niet had vernomen dat te Dreumel de dijken waren omgekomen, was men daarvoor echter al

...Kandwijn en bieteren was van des avonds
tot des nachts ten 2 ure de roestand hagehelijk, daar
vrijingen op sommige plaatsen met twee palm water
te werden met voorbedelangen moed en

Course announcements, 1941-42
Orleans near Rotterdam.

Gouverneur Generaal Duyndae van Twist,
Kon. O. A. Hoekama. Adres ten kantoren van Kapitein, van Dan-
 en-Singel op Nieuw en Blekkayam.

TE HUUR WORDEN GEVRAAGD
tegen **1 April**
TWEE GOED GEMEUBELEERDE
KAMERS,
met eene **SPEEKKAMER.** Adres, op
letters C C, bij den Boekhandelaar **H. A. KRAMER**

PUBLIEKE VERKOOP,
TOT AFBRAAK,
op Dingsdag den 12 Maart 1855, des voormiddags
11 ure, van eene Ruime **KEET** met **OPZIGTE**
WONINGEN en **TEBKENKAMER**, benevens **R**
TIMMER- en **KALKLOODSEN** met daarbij be
rende **BERGPLAATSEN enz.**, alles staande op
Terrein der Bouwvereeniging aan het Nieuweweer
Rotterdam, alwaar de Voorwaarden van den verkoop

ARRENBURG & VAN HEST